

הוראה מרחוק – המאפשרת לסטודנטים ללמוד בכל זמן ובכל מקום – היא מאפיין ייחודי של האוניברסיטה הפתוחה, והיא מנוהלת על ידי דיקנט הלימודים האקדמיים בראשות פרופ' בת-ציון עראקי-קלורמן. ההוראה באו"פ משתכללת ומשתפרת כל העת, והיא מסתייעת במגוון עשיר של טכנולוגיות. לכל קורס מותאם ארגז כלים המציע את המענה הטוב ביותר למאפייניו.

בשנת תשע"ה נפתחו 5,923 קבוצות לימוד ב־700 קורסים אקדמיים. קבוצות הלימוד פעלו ב־51 מרכזי לימוד ברחבי הארץ.

תכניות לימודים שאישרה המל"ג והוצעו לראשונה להוראה

- תכנית לתואר ראשון (B.A.) במדעי היהדות במתכונת דו־חוגית
- מסלולי התמחות בתואר בוגר בהנדסת תעשייה וניהול:
 - התמחות בתפעול וייצור
 - התמחות במערכות מידע

קורסים שהוצעו לראשונה להוראה בתשע"ה

המחלקה לניהול ולכלכלה

- ניהול טכנולוגיות וחדשנות
- מנהיגות בארגונים (שכתוב) (תואר שני)
- ניהול אסטרטגי של מערכות מידע (שכתוב) (תואר שני)
- תקשורת שיווקית משולבת פרסום (שכתוב) (תואר שני)

המחלקה לסוציולוגיה, למדע המדינה ולתקשורת

- חברות מזרח תיכוניות בהיבט השוואתי
- דמוקרטיה הנוצרית: מפלגות, הוגים, בוחרים (תואר שני)
- דמוקרטיה, גלובליזציה וביטחון (שכתוב) (תואר שני)

המחלקה למתמטיקה ולמדעי המחשב

- השלמות בחשבון אינטגרלי
- חשבון אינפיניטסימלי 1
- חשבון אינפיניטסימלי 2
- סמינר בבינה מלאכותית
- סמינר ממדעי המחשב להוראתם

המחלקה למדעי הטבע והחיים

- כימיה אורגנית מתקדמת
- מעבדה בפיסיקה ג
- עולם החשמל והאלקטרוניקה 1
- עולם החשמל והאלקטרוניקה 2
- פיסיקה של מצב מוצק
- אשנב למדעי החיים (שכתוב)
- ביולוגיה כללית א (שכתוב)

המחלקה להיסטוריה, לפילוסופיה ולמדעי

היהדות

- האימפריה העות'מאנית: סוגיות נבחרות
- מגדר ומיניות בתרבות חז"ל
- נשים בחברה היהודית בארץ ישראל
- שורשי הפשיזם האירופי: 1945-1789
- יהודים בעידן של תמורות (שכתוב)

המחלקה לספרות, ללשון ולאמנויות

- המדיום באמנויות: סוגיות אסתטיות ותרבותיות
- הפואמה הביאליקאית
- מבוא לאמנות בארצות האסלאם
- מבוא לתאוריות קולנועיות
- סדנה לעריכה קולנועית למתחילים
- סדנת בימוי
- ספרות ואתיקה

המחלקה לחינוך ולפסיכולוגיה

- אבחון ארגוני: תאוריה ויישום (תואר שני)
- היבטים פסיכולוגיים של תקשורת דיגיטלית (תואר שני)
- סוגיות נבחרות בפסיכולוגיה חברתית 3 (תואר שני)
- סוגיות נבחרות בפסיכולוגיה חברתית 4 (תואר שני)
- סמינר תזה ב (תואר שני)
- קידום שינוי חברתי בראי הגישה הפסיכולוגית (תואר שני)
- תהליכים קבוצתיים (תואר שני)

אפיקי מעבר חדשים

אפיקי המעבר מאפשרים למעוניינים בכך להתחיל את הלימודים לתואר ראשון במסגרת הגמישה של האו"פ (ללא דרישות של ציון פסיכומטרי או תעודת בגרות), ולאחר הצלחה במקבץ קורסים בהתאם לדרישות אפיק המעבר, מאפשרים למעוניינים לבחור בין השלמת תואר באו"פ לבין מעבר לאוניברסיטה אחרת להשלמת התואר. אפיקי מעבר חדשים שנוספו השנה:

- לבית הספר לכימיה, אוניברסיטת תל-אביב
- לחוג למתמטיקה, אוניברסיטת חיפה
- למחלקה לפסיקה, אוניברסיטת בראילן
- לחוג למדעי החיים, אוניברסיטת העברית בירושלים
- למחלקה לפסיכולוגיה, אוניברסיטת בראילן

הספרייה

בשנת תשע"ה, עם הרחבת שעות הפעילות, חל גידול של כשליש במספר הסטודנטים הפוקדים את הספרייה בהשוואה לשנה הקודמת. בנוסף להרחבת הנגישות הפיזית של סטודנטים, התמקדה הספרייה גם בפרויקטים להנגשת מרחוק:

- הסתיים הפרויקט של הקמת אתר להדרכה ביבליוגרפיה, הכולל 13 סרטוני הדרכה. באמצעותם הסטודנטים יכולים להכיר את הספרייה ואת הכלים הקיימים בה לחיפוש מידע, ולהתכונן לקראת מבחן הפטור ביבליוגרפיה, שהוא תנאי קבלה להרשמה לקורסים מתקדמים.
- שיפור ההנגשה לאוסף האלקטרוני של הספרייה באמצעות קטלוג כל אוספי הספרים הכוללים במאגרי המידע.
- במסגרת הנגשה מרחוק של שירותי הספרייה לסטודנטים מוחשבו, בשיתוף פעולה עם מינהל המחשוב, תהליך ההפקה של כרטיסי קורא לסטודנטים בספריות אוניברסיטאיות אחרות וכן תשלום קנסות על איחור בהחזרת ספרים לספרייה באמצעות מערכת שאילתא.
- החל ביצוע פרויקט להמרת אוסף הווידאו של הספרייה לפורמט דיגיטלי.
- הספרייה ממשיכה בפעילותה השוטפת ומציעה שירותים נוספים לתמיכה בלמידה מרחוק, בהם משלוח ספרים בדואר ומאמרים סרוקים בדוא"ל, מתן תמיכה בלתי מידע מרחוק, בטלפון ובאינטרנט באמצעות "מרכז היעץ הארצי" ועוד.

לימודי אנגלית כשפה זרה

בהתאם להחלטות המל"ג לעניין הוראת האנגלית במוסדות להשכלה גבוהה נדרשו שינויים במבנה של לימודי האנגלית באו"פ ובלוחות הזמנים ושכתוב של מספר קורסים. בעקבות ההחלטות הללו נערכנו להכנסת ארבעה קורסים מקוונים לשימושם של הסטודנטים במכללות ברחבי הארץ.

פרויקט ECOSTAR Tempus

בפרויקט, שמממן האיחוד האירופי, משתתפים מומחים להוראת אנגלית כשפה זרה מ־15 מוסדות להשכלה גבוהה בארץ ובחו"ל במטרה לפתח תכנית לימודים חדשה ללימוד אנגלית כשפה זרה. התכנית תותאם הן למסגרת האירופית המשותפת להוראת שפות והן לצרכים של סטודנטים בישראל. מטעם האו"פ משתתפים בפרויקט חברי סגל היחידה לאנגלית לצד נציגים של רשות המחקר, שאמורים לוודא כי האו"פ אכן עומדת בלוחות הזמנים שלהם התחייבה כלפי האיחוד האירופי. התחייבות זאת כוללת פיתוח של משאבי למידה לתמיכה במורים בארץ אשר ילמדו על פי התכנית החדשה.

ייעוץ ללימודים אקדמיים

ועדה שבדקה את הייעוץ ללימודים אקדמיים הניתן במחלקות האקדמיות (ייעוץ תחומי) המליצה לשפר את הייעוץ בהן ללימודי תואר ראשון. בדומה לתהליך העבודה במערך הייעוץ הכללי, ליועצים התחומיים נקבעות פגישות ביומן, מתנהלת שיחת ייעוץ עם המתעניינים או הסטודנטים, והשיחה מתועדת במערכת המחשוב. את יומן הייעוץ והתמיכה בתהליכי העבודה מתפעל מערך הייעוץ וההדרכה ללימודים אקדמיים. הערכה שבוצעה לאחרונה לפיילוט מלמדת על שביעות רצון גבוהה מהייעוץ – הן בקרב היועצים והן בקרב הנועצים. בתקופה שנבחנה, בסמסטר השני לפעילות, התקיימו קרוב ל-20,800 שיחות ייעוץ באו"פ ל־15,300 נועצים. 88% (כ־18,300) משיחות הייעוץ התקיימו במסגרת הייעוץ הכללי ו־12% (כ־2,500) במסגרת הייעוץ התחומי.

הערכה

כמדי שנה נעשתה בתשע"ה שורה של פעולות הערכה שנועדו לספק מידע ולתת משוב על תהליכים, מגמות, צרכים ומידת שביעות רצון של מגוון בעלי עניין באוניברסיטה הפתוחה. נוסף על דוחות מערכתיים, צוות המחלקה להערכה מספק דרך קבע דוחות הערכה ונתונים למחלקות האקדמיות: נתונים על תכניות לימודים, הערכה של מפגשי

קהילת המנחים באוניברסיטה הפתוחה. השנה הופיע האנסמבל לראשונה בפני עמיתים באירוע באו"פ, כחלק מפילוסופיית ה"חזרה לקהילה". בנוסף, שחקני הקבוצה, כולם מנחים באו"פ, השתתפו לצד מנחים נוספים בסדנה ייחודית העוסקת בהתמודדויות של מנחים ומשלבת למידת עמיתים ותאטרון פלייבק.

■ **סרטוני הדרכה:** בשנת תשע"ה הופק סרטון הדרכה ראשון שמיועד לסייע למנחים בעבודתם. הסרטון, הכולל שילוב של וידאו ואנימציה, עוסק בהצבת גבולות לסטודנטים בקשריהם עם המנחים. בשנה הבאה מתוכננת הפקת סרטוני הדרכה נוספים.

■ **סדנאות לכתבת עבודות סמינריוניות:** בשנת הלימודים תשע"ה נמשך ליווי מרכזי הוראה של קורסים מתקדמים. השנה נפתחו חמישה קורסים נוספים המציעים סדנה לכתבת עבודה סמינריונית – שניים במחלקה לחינוך ולפסיכולוגיה ושלושה במחלקה לניהול ולכלכלה.

■ **הדרכה לחברי הסגל הבכיר:** ניתנה הדרכה לחברי סגל בכיר בנושאים, כגון סוגיות ועקרונות בכתבת מבחנים ובדיקתם ונערך להם סיור להיכרות עם הנעשה באוניברסיטה ביום בחינה. כמו כן חברי סגל זכו להדרכה בייעוץ אישי או באימון אישי (coaching) בסוגיות הנוגעות לניהול קבוצה ולהתנהלות עצמית.

הרחבת הנגישות להשכלה גבוהה לסטודנטים דוברי ערבית

פרויקט השעה השלישית

סטודנטים במרכזי הלימוד הייעודיים לדוברי ערבית מקבלים שעת לימוד נוספת ("שלישית") בכל מפגשי הקורסים. בסמסטר א' 2014 החל דיקנט הלימודים האקדמיים, בשיתוף היחידה לקידום מצוינות בהוראה, בפרויקט לטיוב ההוראה בשעה השלישית והתמקד בקורסים של המחלקה להיסטוריה, לפילוסופיה ולמדעי היהדות. מטרת הפרויקט היא להקנות לסטודנטים דוברי ערבית מיומנויות למידה אקדמיות, שסייעו לתהליך הלמידה ולהצלחה בלימודים. לשם כך מוקדשת שעה מובחנת מתוך מפגש ההנחיה לתגבור מיומנויות למידה המותאמות לקורס הספציפי. הערכה שנעשתה השנה לפרויקט שיקפה שביעות רצון רבה מצד מרכזי ההוראה, המנחים והסטודנטים והצביעה על שיפור בכישורי הלמידה של הסטודנטים. השנה נעשתה עבודת הכנה לשילוב המחלקה לספרות, ללשון ולאמנויות והמחלקה לסוציולוגיה, למדע המדינה ולתקשורת בפרויקט השעה השלישית.

תגבור בהדרכה בלמידה ועוד. פעילות המחלקה השנה כללה נושאים אלה:

- יישום התפיסה החדשה של שאלון הסקר השוטף לאחר שהפך בשנה הקודמת מסקר הוראה לסקר הערכת קורס. כך התאפשר לקבל משוב על כל רכיבי הקורס הכוללים הנחיה, מטלות ואמצעי לימוד לרבות טכנולוגיה.
- הערכת איכות עבור המל"ג בתחומי הניהול והכלכלה: העבודה על הנתונים לדוח הערכת איכות עצמית למל"ג נעשתה בשיתוף עם נציגי המחלקה האקדמית האחראים לכתבת הדוח.
- מחלקת ההערכה ביצעה במהלך השנה ליווי והערכה בין השאר לפרויקטים האלה: פיילוט מטלות, פיילוט זום, פיילוט מודל 2, פרויקט השעה השלישית, פרויקט השלטון המקומי, הייעוץ התחומי.

קידום מצוינות בהוראה

בשנה האקדמית תשע"ה שונה שם המחלקה להדרכה, והיא נקראת מעתה "המחלקה לקידום מצוינות בהוראה". פעילות המחלקה התרכזה השנה בנושאים אלה:

- **היצע סדנאות למנחים ותיקים:** בין הסדנאות החדשות שהוצעו השנה היו סדנאות העוסקות בשיפור איכות ההנחיה, כגון: שימוש בסיפור סיפורים בעולם ההוראה וההנחיה – מהמדעים המדויקים דרך שפות ועד תחומי דעת מגוונים; יצירתיות וחדשנות בהנחיה; וכן פיתוח כישורים אישיים לניהול עצמי והגדלת האפקטיביות האישית. כמו כן הוצעו סדנאות המשך בנושאים, כגון: קידום הנחיה אפקטיבית מול מצלמה (במסגרת ההנחיה באופן או בטכנולוגיות אחרות), ניהול דיונים וסדנת שימוש בריא וכריזמטי בקול. למנחים גם הוצעה האפשרות לקבל ייעוץ אישי ממומחית בנושא שימוש נכון בקול.
- **פרויקט או"פ פלייבק** ("אנסמבל תאטרון פלייבק למנחים"): הפרויקט נועד להשיג כמה מטרות: התמודדות עם אתגר ההקשבה לאחר ועם קונפליקטים בתוך קבוצות באמצעות הרחבה של רפרטואר התגובות למגוון מצבים שהמנחה נקלע אליהם בעבודתו ("תקיעות", תחושת אין מוצא, התלהבות); חידוד היכולת להגיב בצורה גמישה לאירועים, לתהליכים ולדפוסי התנהגות בכיתה תוך טיפוח נוכחות ערה; טיפוח עמידה מול קהל ומודעות לשפת הגוף; טיפוח יכולת הקשבה ואמפתיה לאחר ולקבוצה; טיפוח של תחושת קולגיאליות ושותפות בקרב

פיילוט קורסי עברית וכישורי למידה (מכינות בעברית)

השנה החל דיקנט הלימודים להפעיל פיילוט של קורסי עברית והקניית כישורי למידה (מכינות בעברית) בשמונה קבוצות לימוד לסטודנטים דוברי ערבית. המטרה היא להקנות להם מיומנויות שפה בסיסיות, ידע בעברית, מיומנויות אקדמיות (ידע עולם/השכלה כללית מתחומי דעת שונים) וכישורי למידה המאפשרים קריאה והבנה של טקסט אקדמי וכתביה אקדמית, ולסייע לסטודנטים להשתלב בהצלחה בלימודים באו"פ.

מערכות ממוחשבות תומכות הוראה

אתרי קורסים בסביבת למידה אופל: במהלך השנה האחרונה נערך פיילוט בכמה קורסים שכלל שימוש בגרסה חדשה של סביבת הלמידה אופל 2, שפותחה באו"פ על בסיס מערכת Moodle. במסגרת זו שופרה במיוחד סביבת הווידאו לצפייה בהקלטות. בין היתר, נוספה לסטודנטים אפשרות לבחור בין צפייה להאזנה ולברור בין חמש דרגות מהירות בנגן הווידאו – מכל סוגי המכשירים והדפדפנים. הסביבה החדשה תהיה מונגשת לפי תקן כללי הנגישות ומותאמת גם למשתמשים עם צרכים מיוחדים. הגרסה החדשה הוצגה השנה בכנס בין-לאומי בדבלין שבאירלנד וזכתה לשבחים רבים מקהילת Moodle העולמית.

מפגשי הנחיה מרחוק: השנה הורחב השימוש במערכת החדשה זום (ZOOM) לקורסים נוספים. המערכת מאפשרת אינטראקציה בין הסטודנטים למנחה ובינם לבין עצמם בזמן המפגש החי באמצעות שימוש בוידאו ובקול. ניתן לשדר במערכת זו מאולפני הווידאו ברעננה, מעמדות מחשב אישיות של המנחים או מכיתות לימוד. המערכת מיועדת להחליף את כיתות הווידאו קונפרנס. ממצאי הערכת המערכת החדשה מצביעים על רמת שביעות רצון גבוהה בקרב יותר מ-70% מהמשיבים, אם כי חלקם עדיין מעדיפים את מערכת אופק שבה הם יכולים לכתוב בצ'אט ולא להיחשף בפני המנחה והסטודנטים האחרים.

אתרי המחלקות האקדמיות: השנה עלו אתרי המחלקות האקדמיות לאוויר במתכונת החדשה, בפלטפורמת SharePoint 2010. האתרים החדשים נבנו בעיצוב אחיד וחדשני, המשפר את חוויית הגלישה על פי כללי הנגישות ובהתאמה מלאה לתצוגה במכשירים ניידים שונים. במסגרת זו נכללים דף לובי חדש ללימודים האקדמיים, המרכז את כל המידע בנושא ומהווה דף שער לאתרי המחלקות האקדמיות

ולעשרות אתרים אחרים: אתרי מחלקות, אתרי תחומים ואתרי תכניות לימודים לתואר שני. במסגרת הפיתוח הושם דגש על שליפת מידע דינמית מהמערכות התפעוליות. כמו כן פותחו אתרים חדשים נוספים – הרשמה, אירועי האו"פ, מחקר וחוקרים, נהלים, שוויון מגדרי ומזכירות אקדמית.

שדרוג לומדות אינטראקטיביות: במסגרת המאמצים לשדרג לומדות בקורסים אקדמיים שפותחו לפני שנים רבות, בוצע השנה ניסוי להסבה של הלומדה "רבייה מינית בצמחי הפרחים" במחלקה למדעי הטבע והחיים. לאחר השדרוג הלומדה היא מודרנית, אינטראקטיבית ורספונסיבית; כלומר, תכניה מותאמים למסכים בכל הגדלים, וכך מתאפשרת למידה גם ממכשירים ניידים. הלומדה המשודרגת עומדת בדרישות הנגישות המחמירות שנכנסו לתוקף לאחרונה.

נגנים חדשים לספרים הקוליים ולהרצאות הווידאו: הנגן המאפשר צפייה בהרצאות הווידאו שודרג השנה, וכיום הוא מאפשר לסטודנטים לבחור בין חמש מהירויות להרצת הסרטון. סטודנט שקצב הדיבור של המנחה אטי מדי עבורו, יכול להאיץ מעט את מהירות הדיבור וכן הלאה. בנגן החדש נוספה אפשרות של שמע בלבד. באזורים שבהם רוחב הפס נמוך, עדיין אפשר להאזין להרצאה המוקלטת. כמו כן אפשר להקשיב לה במקביל לאפליקציות נוספות הפתוחות בו-זמנית במכשירים הניידים. הנגן החדש מותאם לשימוש במכשירים ניידים, הוא מציג תוכן עניינים של הספר הקולי ומאפשר למשתמש לבחור ישירות את הפרק הרצוי לו.

מרכזי לימוד ומוסדות מלמדים חדשים

השנה הועברו לטיפול "פורום מוסדות" כ-22 פניות של גופים שונים שביקשו לקיים במסגרתם לימודים אקדמיים לתואר של האוניברסיטה הפתוחה. בעקבות הפניות הללו אושר לקיים לימודים של האוניברסיטה הפתוחה במקומות האלה:

- **מוסדות מלמדים:** בית אקשטיין, פוליטיסי, המכללה האקדמית ספיר (במסגרת לימודי תעודת הוראה)
- **קבוצות לימוד ברשויות מקומיות:** ינוח ג'ת, חוף חפר, אבו גוש
- **במסגרת תכנית השלטון המקומי:** מכללת אפק פיתוח קהילתי – שפרעם